

УДК 336.221.264

ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Грановська І.В.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

У статті розглянуто вплив податків на фінансово-економічний стан підприємства, а саме обсяг оборотних коштів, величину прибутку, інвестиційну діяльність, а з іншого особливості суб'єктів господарювання (конкурентоспроможність, рентабельність виробництва, форма власності, заміна обсягів виробництва вироблених товарів чи послуг). Ці аспекти прямо пропорційно впливають на формування бази оподаткування, а як наслідок і на економічну діяльність підприємств.

Ключові слова: податки, податковий механізм, оподаткування підприємств, база оподаткування, ставка податку, система оподаткування, елементи оподаткування.

Постановка проблеми. Будь-яка сучасна держава здатна впливати на всі аспекти свого існування, насамперед на функціонування економіки, тільки за наявності фінансових ресурсів, які у вигляді законодавчо регламентованих податків, тобто комплексу обов'язкових платежів державі, надаються фізичними та юридичними особами.

Щоб податки «надавалися» державі, а не «стягувалися» нею, податкова система має бути насамперед економічно обґрунтованою, збалансованою, максимально ефективною, стабільною та обов'язково прозорою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній фінансовій науці проблеми впливу оподаткування прибутку корпорацій на інвестиційну діяльність досліджуються достатньо активно. Зокрема, варто відзначити роботи таких вчених, як Е. Аткинсон, А. Ауербах, Д. Йоргенсон, М. Кінг, В. Лейбфріц, Е. Мендоза, Дж. Мінц, Дж. Стігліц, М. Фелдстайн, Д. Фулerton, А. Харбергер та ін.

Теоретичним і практичним аспектам проблеми податкового регулювання економічних процесів, впливу податків на діяльність підприємств і вибору стратегії їх розвитку присвячені роботи таких вітчизняних науковців, як О. Василик, В. Вишневський, Ю. Іванов, В. Карпова, Т. Козенкова, А. Крисоватий, П. Мельник, Т. Меркулова.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Податкова система має зміцнювати ринкові відносини, сприяти розвитку підприємництва, стимулювати виробництво і одночасно служити бар'єром на шляху соціального зuboжіння низько оплачуваних верств населення. А в умовах сьогодення податкове навантаження на платників податку на прибуток лише збільшується, тим самим зменшує можливість того чи іншого підприємства на повноцінну фінансову діяльність, особливо це стосується малих підприємств яким доводиться виживати.

Мета статті. Головна мета написання даної роботи є узагальнення нововведень з приводу оподаткування підприємств і визначити яким чином вони вплинуть на економічну діяльність підприємств.

Виклад основного матеріалу. Податки є однією з основних галузей економічних відносин у суспільстві з моменту становлення держави. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжується реформуванням податкової системи.

В умовах сьогодення податки – це основна форма доходу держави. Окрім цієї суто фінансової функції податковий механізм використовується для економічного впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науково-технічного прогресу.

Система оподаткування можна охарактеризувати як продукт діяльності держави, її важливий атрибут. Кожна держава формує свою систему оподаткування з урахуванням досвіду інших країн, стану економіки, розвитку ринкових відносин, необхідності вирішення конкретних економічних і соціальних завдань, власних національних особливостей.

Податкова політика не може претендувати на статус ефективної, якщо вона не враховує оптимальної межі податкового навантаження на конкретного виробника і на економіку в цілому. В Україні ж відбувається постійне перекладення податкового тягаря з одних підприємств на інші, що негативно відображається на показниках їх ефективності та конкурентоздатності. Якщо зіставити ситуацію в Україні і світі, то виявляється, що головні проблеми податкової системи криються не стільки у високих податкових ставках, скільки у нерівномірності оподаткування, яка породжена надмірними пільгами різного роду, у безпідставному звільненні від оподаткування окремих галузей, регіонів і підприємств.

В умовах становлення сучасних ринкових відносин податки в економіці України перетворилися на одну з найсуттєвіших статей витрат підприємств, що не може не відобразитися на рівні їх підприємницької та інвестиційної діяльності [1, с. 268].

Якщо розглянути сферу малого та середнього бізнесу у країнах ЄС то вони становлять основу соціально-економічного розвитку. В ЄС функціонує більш ніж 20 млн. підприємств малого та середнього бізнесу, що дають більше половини загального обороту та доданої вартості. Також кількість зайнятого населення на цих підприємствах сягає 70%. Малий бізнес у Європі стимулює розвиток конкуренції. Ефективність економіки ЄС безпосередньо залежить від успішної діяльності малого та середнього бізнесу [2, с. 57]. В Україні ж складається незрозуміла ситуація стосовно середнього та малого бізнесу зокрема. На противагу стимулюванню розвитку, держава ускладнює його діяльність та спонукає до виникнення ситуації, коли малий бізнес має не функціонувати, а просто «виживати».

Вдосконалення системи оподаткування повинне здійснюватися, виходячи із стратегічних цілей держави, а саме з побудови конкуренто-спроможної соціально орієнтованої ринкової економіки та її інтеграції у європейське співтовариство. Проте досягти даної цілі поки що не вдається: податкова система є тим руйнівним чинником, що стримує зростання економічної активності національних суб'єктів та притік іноземного капіталу. Суттєву проблему для України становить рівень податкового навантаження, механізм справляння податків, чинна правова база, що регулює ці питання.

До основних елементів оподаткування за допомогою яких здійснюється вплив податків на фінансово-господарську діяльність підприємств можна віднести: об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставки податку, джерело сплати податку, строки сплати податку, податкові пільги, штрафні санкції за порушення податкового законодавства. Дія цих елементів оподаткування виявляється на таких показниках фінансово-господарської діяльності підприємств як собівартість і ціна продукції, обсяг реалізації, прибуток від реалізації, платоспроможність і фінансова стійкість підприємства, іммобілізація обігових засобів, залишки нереалізованої продукції, обсяг залучення кредитів, чистий прибуток, використання прибутку [1, с. 268].

Оцінити вплив податків на роботу підприємства можна за допомогою прибутку, що являється основою джерела фінансових ресурсів для розвитку виробництва. Сплата податку на прибуток може бути як частина від отриманого підприємством прибутку, а отже може значно вплинути на суб'єктів господарювання [3, с. 392]. Базова (основна) ставка податку на прибуток підприємств залишається не змінною і становить 18%. Для європейських країн величина ставок податку на прибуток підприємств варіюється в діапазоні від 10 до 33,3%.

6 грудня 2016 року Верховна Рада затвердила проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» в якому пропонується [4]:

- переглянути ставки оподаткування, визначені в абсолютних значеннях, з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції, зокрема, акцизного податку, екологічного податку та рентної плати;
- переглянути положення, в яких міститься прив'язка до розміру мінімальної заробітної плати, у зв'язку з підвищенням останнього;
- удосконалити деякі положення щодо адміністрування податку на додану вартість, рентної плати тощо.

Розглянемо зміни які торкнуться платників єдиного податку, а саме щодо груп платників єдиного податку (загалом їх 4-и):

1-а група [4]: річний ліміт доходу платників – до 300000 гривень (граничний обсяг доходу за 1 рік), ставка податку – до 10% прожиткового мінімуму (в 2017 році 160,00 грн., в 2016 році – до 137,80 грн). Відповідно до Закону № 1791 з 2017 року ставка 1 групи базується на прожитковому мінімумі, а не на розмірі мінімальної зарплати [5]. Платниками можуть бути тільки фізичні особи, які не викорис-

товують працю найманих осіб. Діяльність таких платників – роздрібний продаж товарів на ринках та надання побутових послуг населенню.

2-га група [5]: річний ліміт доходу – до 1500000 гривень (граничний обсяг доходу за 1 рік), ставка – до 20% мінімальної зарплати (в 2017 році – до 640,00 грн., було в 2016 році – до 275,60 грн). Платниками виступають тільки фізичні особи. Кількість найманих працівників не більше 10 осіб. Основна діяльність – надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та населенню, виробництво та продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства.

Ті хто підпадає під цю групу не може займатися наданням посередницьких послуг з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна, а також діяльністю з виробництва, продажу ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння (для них підходить 3-я група). У разі здійснення кількох видів діяльності застосовується максимальний розмір ставки єдиного податку, встановлений для таких видів діяльності. Звітний період – календарний рік (до 01.01.13 був квартал) [5].

3-а група платників єдиного податку – юридичні та фізичні особи, що відповідають вимогам: річний ліміт доходу – до 5 млн. грн. (у 2015 році 20 млн. грн.), ставка – 3% (платники ПДВ) та 5% (неплатники ПДВ) (у 2015 році було відповідно 2% та 4%), кількість працівників не обмежена.

Ті хто підпадає під дану групу може займатися наданням посередницьких послуг з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна, а також діяльністю з виробництва, продажу ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння. При цьому вони не можуть бути платниками ПДВ.

Може застосовуватись підвищена ставка 15% (фізичні особи) або подвійна ставка (юридичні особи) застосовується в разі якщо:

- до суми перевищення ліміту обсягів доходу;
- до доходу, отриманого із застосуванням іншого способу розрахунків, аніж грошового;
- до доходу від видів діяльності, що не дають права на застосування спрощеної системи оподаткування.

Звіт подається протягом 40 днів після закінчення кварталу.

4-а група платників єдиного податку починаючи з 2015 року зформована з колишніх платників фіксованого сільськогосподарського податку. Платники, які до 2015 року відносилися до 4 групи тепер віднесені до 3 групи.

Для платників 4 групи єдиного податку починаючи з 2015 року збережені майже всі умови їх оподаткування, які раніше були передбачені для платників фіксованого сільськогосподарського податку. Так відповідно платники фіксованого сільськогосподарського податку не будуть сплачувати земельний податок за земельні ділянки під виробничою інфраструктурою, які є землями сільськогосподарського призначення і надані для виробництва товарного сільськогосподарського виробництва, а за земельні ділянки, які надані

не для ведення товарного сільськогосподарського товаровиробництва, – сплачувати земельний податок потрібно на загальних підставах. При цьому підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

До податкового законодавства внесена вимога про обов'язкову реєстрацію договорів, якими передбачається право власності та право користування земельними ділянками, у тому числі на умовах оренди. Адже для нарахування єдиного податку платниками 4 групи є дані державного земельного кадастру, дані з державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Відповідно, площа земельних ділянок, інформація про які не внесена до державного земельного кадастру, фактично не включатиметься в базу оподаткування єдиного податку.

З 2017 року відбулися такі зміни щодо сплати податків, а саме:

1) єдиного соціального внеску встановлена єдина ставка 22% замість ставок з урахуванням класів професійного ризику виробництва із застосуванням коефіцієнта 0,6, який повинен був застосовуватися з 1 січня 2016 року. При цьому скасований єдиний соціальний внесок, який сплачувався за рахунок працівника (за ставками 2%, 2,6%, 3,6% і т.д.), а також підвищена максимальна величина бази нарахування ЄСВ з 17 до 25 мінімальних місячних заробітних плат.

2) для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ і перелогів) застосовується індекс споживчих цін за 2015 рік зі значенням 120% [5].

3) запроваджено порядок повернення надміру сплачених до бюджету грошових зобов'язань з ПДВ – не на поточний рахунок платника податку, а виключно на рахунок в системі електронного адміністрування ПДВ [6].

4) у разі одностороннього розірвання контролюючими органами електронного договору про визнання електронних документів, платники податків мають право подавати звітність особисто або направляти її поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення. При цьому, дана норма не вирішує основну проблему, пов'язану з розірванням таких договорів, – неможливість здійснити реєстрацію податкових накладних, розрахунків коригування до них.

5) встановлено нові підстави для направлення контролюючим органом платнику податків запиту і проведення позапланової документальної перевірки – якщо на такого платника подано скаргу про ненадання податкової або акцизної накладної, або у таких накладних містяться помилки в реквізитах, а також нові підстави для проведення камеральної перевірки щодо відповідності даних Єдиного реєстру акцизних накладних та даних системи електронного адміністрування реалізації пального та позапланової документальної перевірки – в разі, якщо такою камеральною перевіркою будуть встановлені невідповідності.

6) повернена норма щодо підстави для проведення позапланової документальної перевірки – у разі, якщо контролюючим органом отримано податкову інформацію, яка свідчить про порушення платником податків валютного та іншого не врегульованого цим Кодексом законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Зміни торкнуться штрафів та фінансових санкцій [6]:

– за реалізацію пального особами, не зареєстрованими як платники акцизного податку, – у розмірі вартості такої реалізації, за порушення порядку реєстрації акцизних накладних та розрахунків коригування до них – від 10% до 40% суми акцизного податку;

– за помилки в обов'язкових реквізитах податкової накладної – у розмірі 170 гривень і зобов'язання виправити такі помилки;

– за не виправлення помилок протягом 10 календарних днів, наступних за днем отримання узгодженого податкового повідомлення-рішення про виправлення помилок, – від 10% до 100% суми ПДВ в залежності від термінів такого не виправлення.

Встановлено нові коригування фінансового результату до оподаткування, зокрема, визначено, що фінансовий результат до оподаткування, починаючи зі звітного податкового періоду 2015 року, зменшується на суму нарахованих доходів від участі платника податку на прибуток в капіталі інших платників податку на прибуток і платників єдиного податку 4 групи (сільськогосподарських товаровиробників), а також нарахованих доходів у вигляді дивідендів, з яких сплачено авансові внески з податку на прибуток при виплаті дивідендів [5].

Таким чином, особливістю регулювальної здатності податку на прибуток є ще й те, що даний податок корегує, зменшує податкове навантаження на підприємство щодо інших податкових платежів. Це може здійснюватись за допомогою включення чи виключення різноманітних податків до валового доходу та витрат. В Україні суб'єкт господарювання сплачує досить велику кількість податкових платежів, більшість з яких включається до валових витрат підприємства, і таким чином зменшує податкове зобов'язання з податку на прибуток.

Висновки. Отже, податок на прибуток підприємств безпосередньо впливає на кінцеві фінансові результати бізнесу, а тому, з одного боку, виступає важливим важелем державного регулювання економіки, а з іншого – перешкодою на шляху стабільного розвитку національної економіки та її широкомасштабної модернізації.

Збільшення податкового навантаження на бізнес і населення, збільшення штрафних санкцій і більше жорстке адміністрування податків, введення двох Реєстрів заяв про повернення бюджетного відшкодування не сприятиме виведенню бізнесу з тіні і поліпшенню ділового клімату. Точкові зміни вже заклали в бюджет майже всі можливі компенсатори, але без ліберальних норм.

Список літератури:

1. Шульга (Діит) А. А. Система оподаткування та її вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств / А. А. Шульга (Діит) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123451234/2507/1/58.pdf>
2. Карамішева Г. М. Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в умовах посткризового стану економіки / Г. М. Карамішева, А. Г. Новікова // Часоп. екон. реформ. – 2011. – № 1. – С. 54-59.
3. Никонєць М. О. Вплив оподаткування на економічну діяльність підприємства [Текст] / М. О. Никонєць; наук. кер. Т. В. Касьяненко // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О. В. Прокопенко, О. В. Люльова. – Суми: СумДУ, 2014. – Т. 2. – С. 392-394.
4. Прийнято за основу проект змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.auc.org.ua/novyna/pryinyato-za-osnovu-proekt-zmin-do-podatkovogo-kodeksu-ukrayiny-shchodo-zabezpechennya>
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень. Верховна Рада України; Закон від 20.12.2016 № 1791-VIII.
6. Український союз промисловців і підприємців. Що чекає на платників податків у новому році? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uspp.ua/shho-cheka%D1%94-na-platnik%D1%96v-podat%D1%96v-u-novomu-rocz%D1%96.html>
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні Верховна Рада України; Закон від 21.12.2016 № 1797-VIII.
8. Податковий кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI.

Грановская И.В.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

ВЛИЯНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

В статье рассмотрено влияние налогов на финансово-экономическое состояние предприятия, а именно объем оборотных средств, размер прибыли, инвестиционной деятельности, а с другой особенностью субъектов хозяйствования (конкурентоспособность, рентабельность производства, форма собственности, замена объемов производства произведенных товаров или услуг). Эти аспекты прямо пропорционально влияют на формирование базы, а как следствие и на экономическую деятельность предприятий.

Ключевые слова: налоги, налоговый механизм, налогообложения предприятий, база налогообложения, ставка налога, система налогообложения, элементы налогообложения.

Hranovskaya I.V.

Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University
named after Grygoriy Skovoroda

IMPACT OF TAXATION ON ECONOMIC ACTIVITY ENTERPRISES

Summary

The article examines the impact of taxes on financial and economic performance, namely the amount of working capital, the amount of profit, investment, and other features of the economic entities (competitiveness, profitability, ownership, change of volume of production of manufactured goods or services). These aspects are directly proportional to affect the formation of the tax base, and consequently on economic activity of enterprises.

Keywords: taxes, tax mechanism, taxation, tax base, tax rate, tax system, tax items.